

Symphonie pathétique

Kávéskanalak csörögnek, langyos szivarfüst kavarog a gesztenyefák közt; a nyári zenekar a symphonie pathétique-et játssza. Eszembe jut, hogy két évtized előtt a zeneakadémiára jártam és a Városliget végében, veteményes kertek közt, éppen ilyen elhízott gesztenyefák alatt laktam. Hogy hitták a két kisasszonyt: Sasa és Claire. Ha már pénzt nem hagyott rájuk az apjuk, legalább szép nevekkal ruházta fel őket. Őzek voltak az élet nagy állatkertjében, vékonyak, idegesek és nagy szeműek.

Az anyjuk egész nap otkolonnal dörzsölte a homlokát és francia színdarabokat olvasott. Elhervadt szépségét úgy hordozta, mint a nyugalmazott tiszt az egyenruháját, tisztelettel, keserőséggel és lemondással. Még megesett, hogy órákig ült a tükör előtt, de már bekötötte a fejét és vastag kesztyűvel védekezett a köszvény ellen. A lányait imádta, azok azonban mulattak a gyöngeségein, ártatlan hazudozásain, nagyzóli visszaemlékezéseiben, szakadt hálóköntösén. Ha tehette, titokban szivart szívott és magában beszélt, zsörtölődve és a vállát vonogatva.

Akkor tetőtől talpig a symphonie pathétique rabszolgája voltam. Mikor az első ütemeknél nagy fájdalom szakadt a szívemre, az arcom kigyulladt és a reménytelenség boldoggá tett. Visszafojtott lélegzettel vártam, mikor szalad az első könnyesepp szempilláimra s mikor az üstök kopogni kezdtek – mint a koporsóra hulló rögök – megfeledkeztem a hangversenyterem kékes gázlángjairól, az előtttem ülő urak kopasz fejről, az asszonyok fehér nyakáról és ököltre szorítottam a kezemet. Van-e nagyobb, szebb dolog a fájdalomnál, a kétségbeesésnél, az elmúlásnál? Melyiket szerettem a két kisasszony közül? Mind a kettőt. Claire elhagyott menyasszony volt, ez akkor nemcsak a regényekben, de az életben is divat volt. A vőlegénye lement a bosnyák háborúba és a gyöpon maradt.

Egy ócska katonaköponyeget és egy rosszkedvű kutyát hagyott a mátkájára, aki esténként beburkolózott a nehézkes kabátba, kiült a kertajtóba és mohón szítta a papírszivarkákat. Soha nem beszélt a vőlegényéről, soha nem sírt. Hűvös és tartózkodó volt és majdnem minden este ezt mondta:

– Nos, legfőbb ideje, hogy férjhez menjek.

Egyszer, ősszel kihívott a kertbe és leült a széjjelmálló Apolló-szobor alá.

– Tudja, mi az szeretni? – kérdezte félvállról.

– Tudom.

– Szükséges dolog ez, ugy-e nem?

– Nem tudom. De szenvedni bizonyára szükséges.

– Miért? – kérdezte lábát keresztbe rakva.

– Nekem ez a legnagyobb földi öröm – feleltem dacosan.

Nem csodálkozott, megvonta a vállát és cigarettát kért.

– Engem is tudna szeretni? Értem is tudna szenvedni? – szólt, mialatt a gyufa lángja fakóra világította arcát.

– Talán... igen. Miért ne?

– Nos – mondta, aztán felhajtotta a katonakabát gallérját, lecsukta szemét és elaludt az olajfa alatt.

És én éreztem, hogy csakugyan szeretem, de ez a szeretet nem az a boldog, győzelmes, döllyfős érzés, ami más embert elfog, ha huszonnégy éves, egészséges és nagyravágyó, hanem: nagy szomorúság, esős őszi nap, mikor ócska levelek közt sétálunk és messziről egy titokzatos gyászzene eltévedt kürtszavai vetődnek hozzánk. Tudtam, hogy Claire mást szeret, de ez a reménytelen helyzet, ez a dőre vágyakozás mégis jól esett, oktalan gyönyörűséggel töltött el. A halott katona, kipödrött bajuszával, ócska sapkájával elélem állott és nyugodtan nézett rám. Kezet akartam vele fogni: az árnyék eltűnt.

Sasa, a másik kisasszony; mindig jókedvű volt és mindig hazudott. Ízlés-telenül öltözködött – volt egy piros szoknyája és egy papagályzöld kalapja – mégis szép és fiatal volt. Mindenkinek tetszett, mindenkivel kacérkodott, ha mással nem lehetett, velem. A hibáit nyugodtan belátta és mindig megbánta. Gyakran sírva fakadt, ha szemére vetettem, hogy mindenkit bolondít és megesküdtött, hogy jobb útra tér. De másnap az omnibuszon már ösmeretséget kötött egy fiatal koporsókereskedővel, aki nemrég örökölte e komor üzletet nagypapjától.

– Rossz vagyok – mondta meggyőződés nélkül –, vajon mi lesz velem? Csak azt sajnálom, hogy magának szomorúságot okoztam. Ne higgye, hogy valaha is szerettem. Inkább gyűlölöm, nem tudom miért? Hiszen jó hozzá. De néha nevetni szeretnék örömben, ha látom, hogy szenved, hozzá miattam szenved. Nem furcsa ez?

– Nem – feleltem.

Rám nézett, csodálkozott.

– Tréfál?

– Nem. Én másképp nézem a dolgokat, mint a legtöbb ember.

Nem figyelt rám, kinézett az ablakon az utcára, ahol egy vastag lovacska egy apró, kétkerekű, tarka kocsit húzott. Elöl egy összeszorított ajakú, szürkülő úr ült és a kertbe kémlelt, hátul a fehér nadrágos, csizmás inas unta magát.

– Sasa...

– Ah, igen – eszmélt föl. – Tudja, mit? A mamának húsz forintra volna szüksége és nem mer magától kölcsön kérni. Mit szól hozzá?

– Ha a felével beérné?

– Oh! – nevetett. – Adja ide!

Kivette kezemből a pénzt, a levegőbe dobta, az övébe dugta, aztán megcsókolt, hűvösen, unalmasan. A kölcsön – felét, mint később megtudtam – azonnal kivasalta az édes anyjától és három fekete macskát vett érte az állatkereskedőtől. Vajon mi lesz ebből a lányból? Tépelődtem magamban, de ő mosolyogva, csaknem boldogan, nyitott szemmel szaladt a végzete felé. És akármily pontosan, hidegen állt előttem a jövője, mégis szerettem, napról-napra jobban szerettem ezt a könnyelműséget. Néha fél éjjel föl és alá jártam alacsony padmalyú, almaszagú szobámban és Sasára gondoltam, aztán aludtam egyet, felébredtem és a fakó őszi reggelen nyugodtan állt elém Claire vékony alakja. Melyiket szerettem hát? Világosan láttam magamat huszonnégy esztendőm ügyetlenségével, dőreségével, szerencsétlenségével és mégis, az őszi köd aranyfényben csillogott, a gyászzene szárnyaira ültetett és föl vitt egy ösmeretlen, ostoba felhőre, ahonnét minden kicsinynek és törékenynek tetszett.

Egy nap beteg lettem, a ligetben akkor még mocsarak voltak, őszkor a láz az akácok közt lopózott tova. Az asszony otkolónszagu tejet hozott a szobámba. Egy este Claire rám borította a katonakabátját. De Sasa nem jött be hozzám, utálta a beteg embereket, félt tőlük, a leheletüktől, fáradt tekintetüktől. Akkor egyszerre tudatára ébredtem, hogy csak őt szeretem, hogy Clairehez soha semmi se fűződött, s hogy az életemnek semmi célja Sasa nélkül. Írtam neki pár sort, hogy legalább egyszer nézzen be az ablakomon; megtette, szemében aggodás és undor tükröződött. De a láz pillanat alatt átfestette előttem alakját: egy nagy húsvéti báránnyra ültette; haja betakarta testét és a lábain apró szárnyak nőttek.

– Akar egy franciakönyvet? – kérdezte az asszony, tanácstalanul.

Claire szigorúan szólt rám, a kezében írószerszámot tartott, egy plüss-táblát, amelyre égő rózsák voltak hímezve, meg egy hosszú, faragott tollszárat, amelyen ez állott: „Tátrai emlék”.

– Nem akar a hozzátartozóinak írni? – kérdezte. – Nincsen kívánsága?

Mosolyogtam, azt hittem, meg kell halnom, de ez a gondolat nem fájt. Valaki kinyitotta az ablakot. A kert virágai – ősz volt – már olyan erősen illa-

toztak, mint az érett gyümölcs. Egy kétkerekű kocsi zörgött künt, a száraz kerék-barázdákon; a rosszkedvű kutya rekedten kezdett ugatni. Mindez szép volt és szép a tudat, hogy senkise szeret, hogy egyedül állok és a bánat, az egész világ bánata az enyém.

Fölgyógyultam és idővel elkerültem a ködös mocsaras ligetből, amely azóta levetette a kígyóbőrt és csillogó utcák, élénk lámpák, tarka kertek mezébe öltözött. Az évek elmerültek és idővel átláttam, hogy az ember földi célja az, hogy a nyugalmat, a boldogságot, a tűzhelyet elérje. Rendes ember lettem. De, mikor gyermekeimet reggelenként az iskolába vezetem, sokszor gondolom el, hogy életemnek az volt a legboldogabb része, mikor az elhízott gesztenyefák alatt laktam, mikor szenvedni, sírni, kétségbeesni tudtam és fagyoskodva érzem, hogy ezek a szép napok soha, soha többé nem térnek vissza.